

TROPEN WEE

roman

HENRI
VAN
BOOVEN

 DAVIDSFONDS
UITGEVERIJ

Inhoud

Tropenwee	7
Hoofdstuk 1 Op Gran Canaria	9
Hoofdstuk 2 De laatste dagen aan boord.....	21
Hoofdstuk 3 Een treinreis	65
Hoofdstuk 4 Verdwalen	95
Hoofdstuk 5 Het galgenmaal.....	109
Hoofdstuk 6 Op een oude boot	123
Hoofdstuk 7 Hoe de ziekte komt	139
Hoofdstuk 8 Tropenwee.....	153
Hoofdstuk 9 In het water	173
Hoofdstuk 10 Naar de benedenfactorijen	193
Hoofdstuk 11 Op zee.....	233
Hoofdstuk 12 Thuiskomst	303
Congobrieven van Henri van Booven aan zijn moeder en zus Truus	325
Congodagboek	353
Reisschetsen van Henri van Booven, gemaakt tijdens zijn Congoreis	427
Nawoord Luc Renders	439

‘Cinq jeunes Hollandais arrivés à Kinshasa au moment de mon départ de Brazzaville, étaient morts à mon arrivée.’

Vers le Nil français avec la mission Marchand –
Charles Castellani

Hoofdstuk 1

Op Gran Canaria

I

Die keer luidde de bel van de hofmeester een uur voor zonsopgang.

In zijn verwonderd ontwaken vond Jules het gele licht van het elektrische lampje flauw glanzen en Castellani's boek lag tussen wand en hoofdkussen gegleden. Zo was hij dan de vorige avond in slaap gevallen.

Een oogwenk, terwijl hij luisterde naar het schelle geluid dat alreeds verder klonk in dieper gedeelten van het schip, keek hij langs de wanden der hut en nu begon hij aan de nieuwe dag te denken.

De boot naderde de Canarische Eilanden. Heel een morgen zouden alle reizigers in sloepen naar de hoofdstad, naar Las Palmas gaan, en de bergen beklimmen om de tuinen, de wijngaarden te zien en de nabije kraters van Tenerife.

Zacht trilde het schip van de diep grommende stalen wentelingen, veel minder heftig nu dan al de vorige dagen der reis. Die kalmte aan boord geleek schone en zonnige uren van vredigheid te voorspellen, een onbezorgd rustpunt in de lange vaart naar het zuiden.

Hij richtte zich op, liet zich uit de hoge smalle slaapstee glijden.

Rondom overal was er nu leven.

Uit nabije hutten klonk lang schateren en een luid gestommel, alsof daar gestoeid of geworsteld werd.

Er was een gejoel in de badkamers en hij was blij nog een der cabines ongebruikt te vinden. Even keek hij uit het geopende, rond-koperen venster. Buiten was het donker en in duisterevene zee spiegelden zich de vele lichten.

Hij kleedde zich snel na het bad en begaf zich dan in de grote zaal, waar koppen dampende koffie en vers gebakken broodjes gereed stonden.

Zoals de anderen die even binnen kwamen, om daarna vlug aan dek te gaan, dronk en at hij haastig.

Hoe was alles vreemd bij vorige hel blinkende ochtenden, nu in het vroege uur de lichten brandden overal, fijn schitterend in meubels en metaal.

Met lange stappen sprong hij de kajuittrap op en ook de smalle, steile treden naar het promenadedek; daar leunde hij over de verschansing. Een wijde, dof violette schemering was over de onbewogen zee. Zacht gleed het schip door die eindeloze ongereptheid. Ver in het zuiden, als vlottend op het water, gloorden rode lichten in blanke vlakken, die dof weerspiegeld, de witte huizen van een tegen bergen aangebouwde stad geleken.

Duidelijker, al duidelijker werden er gebouwen zichtbaar, waartussen twee donkere torens. Het was alles groter nu, nabijer en door dat gewemel van schaduwen ontwaarde hij op eenmaal hoog in het reeds violet van de ochtend, een schijnsel als van ijle wolken, rossig en oranje getint. Diep ontgloeiden ze, en ze dreven heel rustig, schier zonder beweging.

Te zelfder wijle scheen het ál te verwijden en nog dieper en feller te laaien in purperen brand. Toch, al die goudgloezige wolken, ze dreven niet, ze hingen daar rotsvast tegen het gloren van de hemel.

Het waren geen wolken, maar de allerhoogste bergtoppen van Gran Canaria beschenen door de zon, wijl daar beneden zee en aarde nog in het duister bleven.

En hij zag nu hoe diepe kloven en bonkige rotsblokken hun schaduwen in aanhoudend gespeel deden wisselen. Daar schitterde een hoogste gesteente en dra gloeiden andere berggevaarten naast meerdere, grillig gekartelde, terwijl langzaam het licht daalde aan die vervaarlijk steile, hoekige wanden en ook de zee ervan in gloed geraakte.

Zo waren eindelijk tegen rosse ochtendhemel, de eilanden overstort van de schoonste dageraad en zee en bergen lagen open, daar was de zon.

Aan de rotsige kust zag hij de witte huizen van Las Palmas en alle schepen in de haven van La Luz toen de boot daar ankerde. Het water van de zee was van kristallen helderheid en diep doorzichtig, het gedruis uit ontwakende steden, uit dokken en kolenopslagplaatsen begon in vage gonzingen de lucht te vervullen, te allen kant lagen de ontzaglijke rompen van andere, grote schepen, waarvan uit wijde schoorstenen de ijle rook rechtstandig zweefde omhoog in de azuren dag. Het wachten op de dokter duurde, maar eindelijk kwamen roeiboten uit de haven langs zij en allen mochten van boord.

Hij ging het laatst alleen.

De jongen die roeide, float, strak kijkend van onder zijn dikke zwarte wenkbrauwen naar de Léopoldville, een enkel maal even achter zich ziend.

Zijn rode hemd was open op de borst en zijn mouwen had hij tot ver boven de ellebogen opgeslagen. Het heldere water krinkelde en klaterde over de boeg en de druppels tikten gelijkmatig bij het achteruitwrikken der riemen terwijl de jongen dan zijn blote voeten schrap zette om krachtiger te kunnen trekken. Alles rondom was ontwaakt en fonkelde in het rijzende licht.

Jules zag het aan en het was hem zo vreemd op eenmaal. Hier zwierf hij, mijlen ver van huis alleen, wijd verloren in een wereld van bergen en zee, en de reis duurde en scheen nooit te zullen eindigen. Een droom geleet het al, dromen van zon en ruimte.

En nader voer de roeiboot in de haven, ver achter lag het grote schip, hoog op het water met dampende schoorsteen. Nog een korte poos en zij voeren langs de grijze, stenen trappen van een havenhoofd.

Dan ging hij aan wal en de vaste bodem geleet zo stug en hard na dagen gestadige schommeling aan boord, het was alsof iets in de grond ontbrak, terwijl hij voortschreed naar het einde van het hoofd.

De weg die langs de haven naar de stad Las Palmas voerde, was pulverdroog. Ter rechterzijde waren velden, waarin

groepen palmbomen stonden en dan rezen er hoog de rot-sige bergwanden. Aan de andere kant blonk de stalen baan van een stoomtram in de zon, in de verte schemerden lage huizen.

Nu reden hem tal van kleine wagens achterop, volgepakt met passagiers van andere boten, die in de haven lagen. Die voertuigen werden door rinkende muilezels getrokken en heen dreven ze het witte stof over de weg.

Kleine kinderen, die in de velden de wagens hadden opgewacht, kwamen er joelend met schorre geluidjes achter-aangelopen. Allen blootshoofds draafden op naakte voeten, wat lompen om de schonkige leden en de kleinsten hadden slechts een groezelig hemdje aan, vol scheuren. Soms waren ze in de dichte stofwolken niet meer te zien, en hoorde hij slechts hun bedelende stemmetjes, totdat hun wat koper-geld werd toegeworpen. Dan rekten de lichaampjes zich eerst en de kleine armen en grijpende handen strekten zich hoog om te vangen. De geldstukken echter tuimelden neer en verwoed plukte en worstelde de troep, totdat de volgende wagens hen uiteenjoegen. Een klein gedeelte bleef daarna zoeken, maar de meesten holden joelend van nieuws af aan, trachtten weer de toegestrooide munten te vangen, en duwden elkander in het stof.

Dit duurde heel de lange, pulverdroge, zonnige weg.

De eerste huizen van Las Palmas waren van hout, dof steenrood of lichtblauw gekleurd en de luiken bleven nog gesloten, maar uit de deuren traden vrouwen naar de waterputten en pompen die op de erven stonden onder goudenregens, wistaria's, catalpa's of acacia's.

Dicht bij de stad lag een park vol veelsoortige bomen en zware, hoge palmen. Midden in een cirkelend plein begon op eenmaal een fontein te sproeien: wijduit dreven de fijne waterdeeltjes als een lichtblauwe nevel omtrent het bekken en maakten de wit bestoven struiken rondom vochtig.

Alreeds was heel de stad ontwaakt en mensen kwamen over het plein. Ter rechterzijde van het park, waar velerlei tropische gewassen bloeiden: heesters vol witte en gele bloemen, stekelige agaven, mimosa's, en de vlezig, ovale,

olijfgroene prikkelbestoken bladen der vijgenbomen van Barbarije¹, schemerden de witte muren van een kazerne en werden er op hoorns signalen geblazen. Een troep soldaten trok uit in grijze uniformen. Snel schreden zij voort en verdwenen om de hoek van het gebouw in een geflikker van geweerlopen, omwolkt van stof.

Langs de brede hoofdweg, waar hij nu wandelde, stonden zware palmen voor hoge, witte huizen.

Op een uitgestrekt plein, waarboven de hemel een schitterend strak blauw spande, werd markt gehouden, er was daar veel drukte, misbaar en woeligheid van handel tussen dooreenstaande, zeildoekoverspannen kramen en tenten en grote zonneschermen, waaronder de waren op de grond lagen uitgestald. De vrouwen met hun donkere ogen en zwarte, langs het voorhoofd strakgetrokken, glanzende haren, vanonder de kleurige hoofddoeken even zichtbaar, vulden er hun hengselmanden.

Hij ook schreed tussen de kramen door, en kocht een tros witte, zoete druiven, die hij slenterend begon op te eten, terwijl hij rondkeek in het kleurige feest van de rumoerige marktdag. Buiten het plein langs de hoge huizen, die er in het felle ochtendlicht bij een kromming ten wege zo overstelpend schitterden dat het pijn deed aan zijn ogen, liep achter lage palmen de straatweg opwaarts.

Mannen spoten er het macadam met dikke waterstralen nat, ook de hoekige keien. Hier was de wijk der grote handeldhuizen en banken: Engelse namen in ferme, vierkante, rood geëmailleerde letters, op blinkend gepoetste koperen borden, in muren vastgeschroefd. De brede deuren bleven nog gesloten en ook de blinden voor de vensters waren dicht. Hij moest kijken naar die verhullende luiken met de schuinse, grijs bestofte jaloezieën en kozijnen, waarnevens soms een klein bordje aangebracht was, een metalen schildje, waarin een wapen door de tijd verteerd.

Nu begonnen vrachtwagens aan te ratelen, hotsend

1 Tot de negentiende eeuw benaming voor een gedeelte van de Noord-Afrikaanse kust omvattende Marokko, Algerije, Tunesië en Libië.

zaten de gebronsde bestuurders met breedgerande hoeden op de bok en dreven hun spannen in de richting van de haven.

Ter linkerzijde waren terrassen. Hij zag over de toppen van stoffige palmen en bloeiende mimosa, blauwe- en goudenregen, van tuinen, waar de reuzige, brede bladeren van bananabomen even wuifden, wanneer de wind aantooft over het water. Achter het groen van de bloemen der verdiepte gaarden laaide het azuur van zee en hemel...

II

Hij ontmoette later een zijner reisgenoten, een Amerikaan, die als hij de tocht te voet gekozen had. Die vertelde Jules van de grote bananen, een zeldzame soort, die op Gran Canaria ergens groeien moesten, in de omstreken van Las Palmas. Het waren, zo zei hij, de beste bananen op de markt en hij wilde trachten een der tuinen te bezoeken om er wortels van jonge planten te kopen. Ja, hij had er wat voor over, hij zou een ezel zijn, wanneer hij er niet een goede prijs voor overhad. Hij zou ze ginds in de tropen planten en zorgzaam kweken.

Samen liepen ze door de stad en gingen vele winkels binnen, maar niemand kon de Amerikaan die het Spaans niet sprak, verstaan, en niemand wees hem de weg naar de beroemde plantages. Zo dwaalden zij van straat tot straat, waar het nu bedrijvig was in de witte gloed der huizen.

Zij kwamen in een hoger gedeelte van de stad en liepen in de schaduw ener smalle, scherp hellende steeg. Op de drempel van een deur staande, veegde een neger het stof weg van de hardstenen stoep ener lage woning. Binnen in het huis schreeuwde een klein kind en een vrouwenstem neuriede en suste.

De neger lachte met brede mond zodra hij hen ontwaarde.

‘Good morning’, zei hij opkijkend van zijn werk, hij zette de stoffer weg, terwijl hij de handen langs zijn zwarte jasje en broek streek.

Uitgegeven met steun van Literatuur Vlaanderen

Tropenwee

Henri van Booven

Bezorgd en van een nawoord voorzien door Luc Renders

© 2023 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,

Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Henri van Booven

Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Davidsfonds' is het geregistreerde merk van Davidsfonds vzw, Sluisstraat 79 bus 03.01, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be

info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:

New Book Collective, Utrecht

www.newbookcollective.com

Eerste druk januari 2023

Opmaak omslag: Herman Houbrechts

Auteursfoto: archief Henri van Booven, Christiaan van Vuure

Opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische Producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3941 1

D/2023/0034/194

NUR 300